

Državni izpitni center

JESENSKI IZPITNI ROK

SOCIOLOGIJA

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Ponedeljek, 29. avgust 2022

SPLOŠNA MATURA

Moderirana različica

IZPITNA POLA 1

Strukturirane naloge

1. Odločanje v skupnosti

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.1	3	<ul style="list-style-type: none"> ♦ karizmatična ♦ racionalna ♦ tradicionalna ♦ racionalna ♦ karizmatična 	Za pet pravih rešitev 3 točke, za štiri ali tri 2 točki, za dve 1 točka.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.2	2	♦ Podrejeni jo sprejemajo, imajo jo za pravilno in upravičeno, prostovoljno se ji podrejujejo.	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.3	2	♦ v ožjem pomenu, kot sistem političnih institucij, ki izvajajo oblast	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.4	2	♦ v širšem pomenu, kot geografsko-politična tvorba, ki vključuje ozemlje, prebivalstvo in oblast	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.5	2	dve od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ enakost pred zakonom ♦ zakoni so javno objavljeni, usklajeni, zavezujoči za naprej ♦ delovanje državne oblasti je regulirano in omejeno z zakoni ♦ država priznava in varuje temeljne človekove pravice ... 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.6	1	♦ nekonvencionalna	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.7	1	♦ konvencionalna	
	1	ena od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ sodelovanje na volitvah, referendumih ♦ opravljanje javne funkcije ♦ članstvo v političnih strankah in interesnih skupinah ♦ stiki s politiki ... 	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.8	2	<ul style="list-style-type: none"> ♦ bolj izobraženi ♦ starejša mladina ♦ mladi z bolj izobraženimi starši ♦ mladi, ki živijo v urbanih naseljih 	Za štiri pravilne rešitve 2 točki, za tri 1 točka.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.9	2	♦ Politične stranke so se v modernih demokracijah uveljavile kot vez, posrednik med ljudstvom in oblastjo, so glavni akter na volitvah in s tem pri vzpostavljanju oblasti.	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.10	2	♦ interesna (skupina) ♦ zaščitna	

2. Odklonskost in kriminaliteta

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.1	1	♦ Konformno pomeni ravnati v skladu s pravili, pričakovanji ali zahtevami družbe oz. določene družbene skupine.	
	1	♦ Kot odklonsko označimo vsako ravnanje ali delovanje, ki krši družbene norme in s tem odstopa od pričakovanj in zahtev neke družbe ali družbene skupine.	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.2	2	♦ kje: v kateri družbi se je dejanje zgodilo ♦ kdaj: v katerem zgodovinskem obdobju se je dejanje zgodilo ♦ kdo: katera oseba stori kaznivo dejanje ♦ zakaj: upoštevati je treba konkretne okoliščine	Za štiri pravilne rešitve 2 točki, za tri ali dve 1 točka.
	1	♦ ustrezna pojasnitev izbrane okoliščine	
	1	♦ ustrezna navedba konkretnega primera	
Skupaj	4		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.3	1	ena od: ♦ utrjuje konformnost večine ♦ omogoča družbene spremembe ♦ omogoča družbeni napredek ♦ daje delo represivnim državnim organom ...	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.4	2	♦ uradni statistični podatki ♦ viktimološke študije ♦ samonaznaitvene študije ♦ ugotavljanje strahu pred kriminaliteto	Za štiri pravilne rešitve 2 točki, za tri ali dve 1 točka.
	2	ena od: ♦ uradni statistični podatki: podatki policije, tožilstev, sodišč in zaporov, prikazujejo samo del dejansko storjenih kaznivih dejanj ♦ viktimološke študije: iskanje vzrokov za neprijavljanje kaznivih dejanj, ugotavljanje kriminalitete z metodo spraševanja (anketiranje) ♦ samonaznaitvene študije: samoprijava storilca kaznivega dejanja, z metodo spraševanja (anonimna anketa) se posamezniki sprašujejo o kaznivih dejanjih, ki so jih storili ♦ ugotavljanje strahu pred kriminaliteto: ugotavljanje občutka varnosti pri posameznikih (metoda spraševanja), večji strah (ob)čutijo osebe, ki živijo v mestu, so ženskega spola in starejše	
Skupaj	4		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.5	1	♦ biološka teorija odklonskosti	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.6	1	ena od: ♦ psihološke teorije ♦ socialnopsihološke teorije ♦ sociološke teorije (funkcionalistične in interakcionistične razlage odklonskosti ter konfliktna perspektiva odklonskosti)	Kandidat lahko navede in predstavi zgolj eno izmed razlag socioloških teorij odklonskosti.
	2	♦ ustreznih pojasnitev izbrane teorije	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.7	1	♦ panopticism	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.8	2	♦ sekundarna odklonskost – oseba, ki je predhodno označena kot odklonska, prične sama sebe tako tudi dojemati in tako ravnati (začne se vključevati v odklonske subkulture in izoblikuje odklonsko identiteto)	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.9	1	♦ B	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.10	1	♦ resocializacija storilca	

3. Religija in verovanjski sistemi

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.1	3	<ul style="list-style-type: none"> ♦ verski nauk, ki temelji na svetih knjigah ♦ dogme (neovrgljive resnice) ♦ ortodoksija (vprašanje pravega nauka) 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.2	2	<ul style="list-style-type: none"> ♦ naravni pojavi in predmeti imajo silo, ki vpliva na življenje (mana) ♦ ljudje pridobivajo njihovo naklonjenost z rituali 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.3	1	♦ C	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.4	1	♦ norme in vrednote, ki imajo izvor v religijski tradiciji, delujejo kot oblika družbenega nadzora	
	1	♦ institucionalno visoko razvite religije, npr. krščanstvo in islam	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.5	1	♦ A	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.6	1	♦ denominacija	
	1	♦ sekta	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.7	2	♦ verovanje v duhove in druga nadnaravna bitja Duhovi imajo podobne lastnosti kot ljudje, zato ljudje v odnosu do njih uporabljajo enaka sredstva in imajo z njimi enako odnose.	
	1	♦ šintoizem, totemizem	
	1	♦ opis značilnosti primera	
Skupaj	4		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.8	1	♦ C	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.9	1	♦ nastala so na novo v sekulariziranih okoljih	
	1	♦ religijsko vsebino in prakso si izposojajo pri različnih tradicijah vzhoda ali zahoda	
	1	♦ različne oblike vodenja ...	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.10	1	♦ navedba primera	

4. Družina

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.1	1	družina: ♦ (vsaj) dvogeneracijska skupnost staršev in otrok	
	1	družina orientacije: ♦ družina z vidika otrok(a)	
	1	družina prokreacije: ♦ družina z vidika staršev	
	1	gospodinjstvo: ♦ ljudje ki živijo skupaj in skupaj trošijo materialne in druge dobrine	
Skupaj	4		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.2	1	♦ vključevanje temeljnih lastnosti konstituiranja družin in njihovega razlikovanja od sorodnih oblik vsakdanjega življenja (gospodinjstvo, partnerstvo, zakonska zveza, sorodstvo ...)	
	1	♦ zajeti mora vse oblike in načine družinskega življenja, ki dejansko obstajajo, ne da bi med njimi razlikovala na podlagi ideoloških sodb	
	1	♦ upoštevati jo je mogoče v ukrepih socialne politike, pri zbiranju statističnih podatkov in raziskovalnem delu	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.3	1	♦ segregirana ali asimetrična delitev vlog pomeni, da obstaja jasna delitev na tipično moške in ženske vloge	
	2	♦ npr. moški zaposlen, ženska skrbi za otroke, dom, družino, različno preživljanje prostega časa, pomembne odločitve sprejema moški ...	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.4	1	♦ spremenjena socialna funkcija zakonske zveze	
	1	♦ družbena sprejemljivost razvez	
	1	♦ spremenjena pričakovanja ljudi	
	1	♦ pojasnitev enega od naštetih razlogov	Upoštevamo tudi rešitev »spremenjen družbeni položaj žensk/zvišan standard ljudi/manjši vpliv sorodstvenih mrež«.
Skupaj	4		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.5	1	dve od: ♦ brezposelnost ♦ bolezen ...	
	1	dve od: ♦ agresivnost ♦ prepiri ♦ zasvojenost ...	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.6	1	ena od: ♦ nuklearna ♦ dvostarševska ♦ klasična ♦ jedrna ...	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.7	1	dve od: ♦ spolna svoboda ♦ pravice žensk ♦ svoboda izbire partnerjev/partneric ♦ otrokove pravice ...	
	2	♦ pojasnitev vpliva	
Skupaj	3		

IZPITNA POLA 2

Esejske naloge (splošna ocenjevalna shema)

Točke	Merila
0–5	Ni razviden sociološki uvid v problem ali vsebina odgovora ne ustreza zastavljeni nalogi. Odgovor ne vsebuje elementov, pomembnih za analizo problema ali razpravo o njem; navedenih je le nekaj splošnih/zdravorazumskih ugotovitev, dejstev, informacij. Ni uporabljena sociološka terminologija, besedilo ni povezano.
6–9	Delno opredeljen problem: navedena so nekatera ustrezna dejstva, ugotovitve, informacije, več navedenih ugotovitev in trditve je napačnih. Zapisana dejstva in trditve so neargumentirane. Na podlagi navedenih podatkov so zaključki oblikovani le deloma.
10–13	Opredeljen problem: navedena dejstva, ugotovitve, informacije so delno ustrezne in sociološko relevantne. Na podlagi navedenih podatkov so oblikovani zaključki, pomembni za razčlenitev problema ali razpravo o njem, in delno argumentirani.
14–17	Jasno opredeljen problem: navedene so ustrezne in sociološko relevantne ugotovitve, dejstva, informacije. Na njihovi podlagi so oblikovani zaključki, argumentirani s poznavanjem sociološke problematike. V odgovoru je ustrezno uporabljena sociološka terminologija in nakazano poznavanje socioloških teorij, če to naloga eksplicitno zahteva.
18–20	Jasno opredeljen problem: navedeni so ustrezni in sociološko relevantni podatki, informacije, dejstva. Med seboj so povezani in omogočajo oblikovanje ustreznih zaključkov, celovito so argumentirani. V odgovoru je ustrezno uporabljena sociološka terminologija in sociološke teorije, če naloga to eksplicitno zahteva. Odgovor izkazuje povezovanje problema iz naslova z drugimi sociološko relevantnimi problemi/problem iz naslova je umeščen v širši družbeni okvir.
Ocenjevalec upošteva tudi jezikovno oblikovanost in urejenost besedila . Če oceni, da problem jezikovno ni predstavljen ustrezno, je mogoče zmanjšati točkovno oceno za največ 5 točk.	

Naloga	Točke	Vsebina navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
1	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Predstavijo spreminjanje družinskih vlog (od segregirane k bolj integrirani delitvi družinskega dela in vlog). ♦ V povezavi s spreminjanjem družinskih vlog opozorijo na spremenjen položaj otrok (uveljavljanje pravic otrok). ♦ Razpravljajo o spremembah socializacijskih procesov, pri čemer vključijo štiri od: <ul style="list-style-type: none"> – Prej je bila družina dejavnik discipliniranja, zdaj je pomembna zaščita. – V tradicionalnih družbah je bila družina najpomembnejši (edini) dejavnik socializacije, v modernih jih je več (vrtec, šola, mediji, vrstniki). – Obdobje socializacije se s podaljševanjem mladostništva podaljšuje. – Prej je bila socializacija del vsakdanjega življenja, zdaj je to načrtnejša dejavnost. – Prej je bil otrok bolj naložba v prihodnost (delovna sila), zdaj je bolj poudarjena čustvena vez med otoki in starši. – Prej je bilo več otrok, zdaj jih je manj – na otroka osrediščena sodobna družba. – Prej je bila vzgoja bolj avtoritarna, zdaj je bolj liberalna. – Danes je v okviru primarne socializacije več otrok vključenih v vzgojno-varstvene ustanove (vrtce) ... 	

Naloga	Točke	Vsebina navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
2	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Pojasnijo nekatera področja spolne diskriminacije žensk (npr. zaposlovanje, izobraževanje, zastopanost v politiki ...). ♦ Ugotovijo, da se je položaj žensk na teh področjih večinoma izboljšal, da pa še vedno obstajajo elementi neenakosti (nižje plačilo za enako delo, nizka zastopanost žensk na vodilnih položajih v gospodarstvu in politiki, manjša prisotnost žensk na višjih stopnjah izobraževanja ...). ♦ Pojasnijo vzroke za spreminjanje položaja žensk (modernizacija in demokratizacija družb, feministična gibanja ...) ... 	

Naloga	Točke	Vsebina navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
3	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Ugotovijo povezanost med človekovim kultiviranjem okolja in ekološkimi problemi/ekološko krizo. ♦ Navedejo, pojasnijo nekaj ekoloških problemov (podnebne spremembe, onesnaženje, tanjšanje ozonske plasti, zmanjševanje biotske raznovrstnosti ...). ♦ Razpravljajo o vzrokih v družbeno-zgodovinskem kontekstu (predmoderne družbe, vpliv industrializacije in kapitalističnega sistema). ♦ Razpravljajo o posledicah. 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
4	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Pojasnijo in razpravljajo o Turnerjevi tipologiji predstav, razumevanj in razlag bolezni (dve dimenziji v povezavi z razlagami bolezni). ♦ Razlaga primera. 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
5	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Pojasnijo pojem strukturna brezposelnost (neusklajenost med ponudbo in povpraševanjem po delovni sili oziroma po nekaterih poklicih). ♦ Predstavijo in analizirajo tehnološke spremembe kot najpogostejši vzrok strukturne brezposelnosti (npr. avtomatizacija, robotizacija, informacijska tehnologija) in ugotavljajo, katere kategorije prebivalstva so bolj ogrožene (npr. mladi, ki šele vstopajo na trg delovne sile, starejši odpuščeni zaposleni kot tehnološki viški itd.). ♦ Razpravljajo o možnih posledicah strukturne (tehnološke) brezposelnosti za današnjo mlado generacijo (npr. o uveljavljanju fleksibilnih oblik zaposlovanja in njihovih posledicah, vplivu na različne vidike kakovosti življenja, oteženih prehodih v odraslost itd.). 	

Skupno število točk IP 2: 40